2009-9-RE

CAUSA 2009-9-RE

Número de registre 151-2009. Recurs d'empara

SENTÈNCIA DEL 12 D'OCTUBRE DEL 2009

BOPA núm. 78, del 21 d'octubre del 2009

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 23 d'abril del 2009, per la representació processal del Sr. Antoni Solanelles Mollar, mitjançant el qual interposa recurs d'empara contra la sentència del 19 de desembre del 2008 i contra l'aute del 26 de març del 2009, dictats pel Ple del Tribunal Superior de Justícia, per haver-se produït una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció i del dret a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que anul·li les resolucions objecte de recurs i que retrotregui el procediment fins al moment anterior a la vulneració;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 88 i 98 c);

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vist l'informe del Ministeri Fiscal del 20 de maig del 2009;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 14 de juliol del 2009 que va admetre a tràmit la causa, amb efectes suspensius;

Vistes les al·legacions presentades, el 30 de juliol del 2009, per la representació processal del recurrent;

Vistes les conclusions formulades, dintre de termini, per la representació processal del Sr. Antoni Solanelles Mollar i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Carles Viver Pi-Sunyer;

Antecedents

Primer

El 4 de maig del 2007, la representació processal del Sr. Antoni Solanelles Mollar va interposar una demanda per error judicial i/o anormal funcionament de l'administració de justícia, pel fet de la vulneració del seu secret de les comunicacions i, com a periodista, del seu secret professional. Aquestes vulneracions van ser reconegudes, la primera, en el marc d'un procediment urgent i preferent, resolt per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia i, la segona, pel Tribunal Constitucional en la sentència de l'1 de febrer del 2008, recaiguda en la causa 2007-24-RE.

Segon

El 19 de desembre del 2008, el Ple del Tribunal Superior de Justícia va estimar parcialment la demanda formulada contra l'Estat andorrà, va declarar l'existència d'un error judicial en l'aute de la Secció núm. 3 d'instrucció del Tribunal de Batlles de l'11 de juliol del 2006 que va autoritzar al director del Servei de Policia a obtenir la relació de les trucades emeses i rebudes del telèfon del periodista demandant, però va declarar, també, que no hi havia cap perjudici indemnitzable i va desestimar les pretensions de compensació que contenia la demanda.

Tercer

La representació processal del Sr. Antoni Solanelles Mollar va formular, aleshores, un incident de nul·litat d'actuacions per considerar que s'havia vulnerat el seu dret a un judici de durada raonable i el seu dret a la jurisdicció, ja que el Ple del Tribunal Superior de Justícia no havia analitzat degudament els seus arguments sobre l'error judicial i se li havia exigit "una prova diabòlica" dels perjudicis soferts.

Quart

El 26 de març del 2009, el Ple del Tribunal Superior de Justícia va desestimar l'incident esmentat. En el seu aute, considera que el retard en dictar una sentència no és una vulneració que pugui donar lloc a la nul·litat de les actuacions i, plantejada en un marc diferent, pot comportar el dret a percebre una indemnització si es demostra que aquest retard ha ocasionat alguna mena de perjudici que no hagués existit d'haver-se dictat la resolució en un termini raonable.

Pel que fa a la segona al·legació, considera que la sentència va estimar la pretensió principal i va declarar que s'havia produït l'error judicial analitzant les al·legacions referides a fets que podien ser realment constitutius d'errors judicials. Per acabar manifesta que correspon la càrrega de demostrar els perjudicis soferts a qui els al·lega, cosa que el demandant no va fer.

Cinquè

El 23 d'abril del 2009, la representació processal del Sr. Antoni Solanelles Mollar va presentar un recurs d'empara en què manifesta que les resolucions del Ple del Tribunal Superior de Justícia han vulnerat el dret a un judici de durada raonable i els drets a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

En primer lloc, sobre el dret a un judici de durada raonable manifesta que dictar sentència més d'un any després de la vista oral excedeix allò que es pot considerar un judici de durada raonable. D'acord amb la jurisprudència d'aquest Tribunal Constitucional (sentència del 5 de novembre del 2008, recaiguda en la causa 2008-22-RE) cal ponderar, en cada cas, en essència, la durada de les diverses fases del procés, la complexitat de la qüestió enjudiciada, l'activitat desplegada pels òrgans judicials i l'activitat i actitud o comportament processal de les parts. En aquesta causa cap

d’aquestes ponderacions pot justificar el retard impugnat.

Aquesta part, discrepa que aquesta vulneració no pugui al·legar-se mitjançant l’incident de nul·litat d’actuacions i que s’hagi d’endegar un procediment urgent i preferent. En aquest sentit cita jurisprudència diversa del Tribunal Constitucional que reconeix la vulneració del dret a un judici de durada raonable per via de l’article 41.2 de la Constitució (causes 2007-16 i 22-RE i 2008-22-RE). També contradiu el fet que no pugui existir dret a indemnització si no es pot acreditar que el retard hagi ocasionat alguna mena de perjudici que no hagués existit d’haver-se dictat la resolució en un termini raonable i, a aquest efecte, reprodueix la sentència del 14 de juliol del 2008 del Ple del Tribunal Superior de Justícia mateix en què manifesta que els demandants en aquella causa “van patir del fet mateix de la durada de la seva espera un perjudici moral cert que ha de ser reparat per l’atorgament a cadascun d’ells d’una suma de 2.000 euros”.

En segon lloc, sobre la vulneració del dret a la jurisdicció i a un procés degut, al·lega que el Ple del Tribunal Superior de Justícia no va analitzar, ni resoldre els arguments en què es fonamentava la seva demanda d’error judicial i anormal funcionament de l’administració de justícia. Aquests arguments eren tres: l’obtenció del llistat de telèfons i SMS emesos i rebuts; el lliurament de la còpia de diversos folis a òrgans i persones, el fet d’haver-se decretat el secret del sumari per un període de 6 mesos en lloc d’1 mes.

El Ple del Tribunal Superior de Justícia es va pronunciar únicament sobre el primer, cosa que vulnera el dret a la jurisdicció i cal retrotreure les actuacions al moment anterior a dictar-se la sentència del 19 de desembre del 2008.

Pel que fa a la vulneració del dret a un procés degut, aquesta part destaca que el fet que els drets fonamentals siguin immaterials, això no implica que la seva lesió no es pugui valorar, tanmateix, no es pot practicar cap prova per fer aquesta valoració. La representació processal del recurrent subratlla el fet que es va acreditar que el recurrent va ser objecte d’una intervenció de les seves comunicacions, que diverses autoritats i persones van tenir-ne coneixement i que el cas va causar alarma social i va tenir una gran transcendència pública. Ara bé, com a conseqüència d’aquests fets, el recurrent té problemes per poder realitzar la seva tasca periodística amb normalitat, ja que moltes de les fonts que fins ara tenia, han decidit no lliurar-li més informació; així mateix, ha patit perjudicis morals, havent passat angoixa i molts mals moments. Quant a les despeses d’advocat, val a dir que en el moment de presentar la demanda no s’havia conclòs cap dels procediments instats, per tant, no es podien presentar les minutes, però si que s’haguessin pogut establir en la fase de l’execució de la sentència.

Aquesta part considera que la sentència objecte de recurs segueix la línia jurisprudèncial del Tribunal Constitucional espanyol dels anys 1980, avui en dia abandonada. És evident, que el recurrent va tenir un perjudici, com ho demostra la declaració de la vulneració dels seus drets

fonamentals. El fet que la sentència afirmi que és una satisfacció moral per a un professional del periodisme veure jurídicament tutelats pels tribunals els drets que li corresponen, suscita a declarar que “**l’obligació dels organismes jurisdiccionals és la d’impartir justícia, no la de donar satisfacció, amb independència que el meu mandant sigui periodista, doncs la justícia s’ha d’impartir igual per a tots els ciutadans, siguin periodistes, obrers de la construcció, ministres o cambrers.”**

Finalment, cita novament el cas en què es va acordar una indemnització i reitera que la vulneració dels drets fonamentals s’ha de valorar en tots els casos, allò que no es pot compartir és que existeixi indemnització per uns i per altres no.

Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l’empara sol·licitada, que anul·li les resolucions objecte de recurs i que retrotregui el procediment fins al moment anterior a la vulneració.

Sisè

El 20 de maig del 2009, el Ministeri Fiscal va presentar un informe mitjançant el qual s’oposava a l’admissió a tràmit d’aquest recurs d’empara, perquè el que realment pretenia el recurrent era una revisió i reforma de les consideracions jurídiques adoptades en les resolucions objecte de recurs, que estan fonamentades jurídicament i que no són arbitràries, per tant, no hi ha la vulneració de cap dels drets recollits a l’article 10 de la Constitució.

Pel que fa a la vulneració del dret a un judici de durada raonable, considera que en aquest cas la qüestió que s’havia de resoldre necessitava un temps de reflexió important i que la deliberació, tenint en compte la particularitat de la composició de la jurisdicció, és a dir 9 magistrats, va resultar indubtablement més difícil, cosa que pot justificar el temps per resoldre la demanda.

Pel que fa al dret a la jurisdicció, observa que les resolucions objecte de recurs contenen un raonament mínim suficient del qual es desprèn que la seva resolució no és arbitrària, ni s’observa cap incongruència omissiva. Segons el parer del Ministeri Fiscal, el Ple del Tribunal Superior de Justícia va declarar un únic error judicial que és el que conté l’aute de la Secció núm. 3 del Tribunal de Batlles i va considerar que els altres fets denunciats no ho eren. Així mateix, també coincideix amb aquest òrgan judicial, quan manifesta que correspon a aquell que al·lega demostrar els perjudicis soferts.

Així doncs, el Ministeri Fiscal sol·licita la inadmissió a tràmit del recurs d’empara 2009-9-RE.

Setè

El 14 de juliol del 2009, el Tribunal Constitucional va acordar admetre a tràmit la causa, amb efectes suspensius.

Vuitè

El 30 de juliol del 2009, la representació processal de la part recurrent va presentar un escrit d'al·legacions en què s'oposa al contingut de l'informe del Ministeri Fiscal i rebat la interpretació que aquest Ministeri fa dels criteris per demostrar que el temps escolat en aquesta causa fins a la seva resolució és raonable, més concretament considera que la composició de la jurisdicció sigui quina sigui no pot anar contra el dret del justiciable a poder gaudir de forma garantida d'un procés judicial emmarcat en un termini raonable que, segons el parer d'aquesta part, s'ha superat amb escreix.

Així mateix reitera els seus arguments i al·legacions continguts en el seu escrit d'empara.

Novè

L'11 de setembre del 2009, el Ministeri Fiscal, i el 17 de setembre del mateix any, la representació processal del Sr. Antoni Solanelles Mollar, van presentar els seus escrits de conclusions en què reprodueixen els arguments i les al·legacions continguts en els seus escrits anteriors.

Fonaments jurídics

Primer

Com s'ha exposat amb deteniment en els antecedents, el recurrent sol·licita l'empara davant la sentència del 19 de desembre del 2008 i l'aute del 26 de març del 2009, ambdós dictats pel Ple del Tribunal Superior de Justícia, per vulneració dels drets a la jurisdicció i a un judici de durada

raonable, previstos als articles 10.1 i 2 de la Constitució.

La conculcació del dret a la jurisdicció s'hauria produït per dos motius: primer, per incongruència omissiva en no haver donat resposta a dos dels "arguments" adduïts en la demanda d'error judicial (el lliurament de còpies al Consell Superior de la Justícia i el fet d'haver-se decretat el secret del sumari per un període de sis mesos en lloc d'un mes). En segon lloc, per haver declarat que l'error efectivament produït (la vulneració dels drets al secret professional i al secret de les comunicacions) no podia ser objecte d'indemnització, ja que el demandant no havia provat l'existència dels perjudicis adduïts, és a dir, no havia demostrat que s'havien produït els danys certs i efectius als quals es refereix l'article 10.2 de la Llei qualificada de la Justícia.

Segon

Pel que fa a l'al·legació relativa a la incongruència omissiva, aquest Tribunal ha reiterat en diverses sentències que, en efecte, la congruència de les resolucions judicials forma part del dret a la jurisdicció en el sentit, pel que aquí interessa, que els jutges i tribunals han de donar resposta a les peticions o pretensions de les parts i a les raons adduïdes per basar les referides pretensions, malgrat que no és necessari donar resposta expressa i detallada a tots i cadascun dels arguments que han emprat. De fet, atès que el bé constitucional protegit pel dret a no sofrir incongruències omissives és el de garantir que els jutges i tribunals valorin les pretensions formulades i els motius en les quals aquestes es fonamenten i que les parts coneguin el motius de la seva decisió, es poden donar supòsits en què la resposta tàcita a determinades pretensions i al·legacions sigui constitucionalment legítima; això succeiria, per exemple, quan del conjunt dels raonaments continguts a la resolució judicial es pugui deduir raonablement que l'òrgan judicial ha valorat les pretensions i, a més, es dedueixin els motius en els quals es fonamenta la seva resposta tàcita.

Doncs bé, en el cas aquí enjudiciat, de la sentència del 19 de desembre del 2008 ja es pot deduir que els dos "arguments" als quals no es dóna resposta expressa van ser tàcitament rebutjats pel Tribunal, perquè va considerar que no incorrien en error judicial i, per consegüent, no podien donar lloc a cap indemnització, circumstància aquesta darrera que constituïa la seva pretensió principal. La sentència posa en relleu, primer, allò que considera manca d'aportació de raons jurídiques per part del recurrent en relació amb l'existència dels errors judicials que denuncia; segon, defineix què entén per error judicial i, finalment, conclou que només incorre en aquest vici la resolució de la Batllia que no dóna lloc a la demanda interposada per vulneració de determinats drets fonamentals: la resposta tàcita i la seva motivació ja apareixien en aquesta resolució.

Però, a més, cal tenir present que aquesta raó de decidir es va fer explícita en l'aute que dóna resposta al recurs de nul·litat, que, no endebades, té precisament com a finalitat corregir mancances que hagin pogut tenir lloc amb anterioritat. En aquesta darrera resolució el Tribunal afirma expressament que les dues "situacions" que la demanda descriu com errors judicials no són tals

segons la definició d'error judicial continguda a la sentència del 29 de desembre del 2008. No es pot concloure, doncs, que el Tribunal Superior de Justícia no hagi donat resposta expressa a totes les pretensions i al·legacions del demandant, malgrat que la motivació hagi estat, sens dubte, molt sintètica.

Tercer

En relació amb l'al·legació relativa a la declaració que el recurrent no ha provat que s'hagi produït un dany cert i efectiu, es podrà estar o no d'acord amb la interpretació i aplicació que el Tribunal Superior de Justícia fa de l'article 10.2 de la Llei qualificada de la Justícia, però no és una interpretació i aplicació que es pugui qualificar com a irracional, no motivada o basada en un error material patent. I aquests són els únics cànons d'interpretació que pot aplicar aquest Tribunal a la interpretació i aplicació que de la legalitat ordinària fan els jutges i tribunals, quan el que s'al·lega, és la vulneració del dret a la jurisdicció. Això és així, ja que aquesta és l'única forma de fer efectiva l'afirmació tantes vegades repetida per aquest Tribunal d'acord amb la qual ni el recurs d'empara constitucional, ni el Tribunal mateix són un darrer recurs, ni una darrera instància judicial.

Quart

Finalment, com ja hem avançat, el recurrent també al·lega la vulneració del dret a un judici de durada raonable (art. 10.2 de la Constitució). La vulneració d'aquest dret va ser portada davant del Tribunal Superior de Justícia per la via de l'incident de nul·litat. És cert, com diu el Tribunal esmentat, que l'article 18 bis de la Llei transitòria de procediments judicials només preveu la possibilitat d'interposar aquest recurs contra resolucions i omissions que "vulnerin el dret fonamental a la jurisdicció reconegut a l'article 10 de la Constitució"; tanmateix, també és cert que aquest Tribunal ha interpretat aquest incís de manera àmplia tot incloent els diversos drets continguts en aquest article constitucional o com diuen nombroses resolucions del Tribunal Constitucional quan "s'hagi produït la vulneració del dret fonamental a la jurisdicció en qualsevol de les seves vessants" (a tall d'exemple causa 2001-1-RE i 2001-5-RE). Aquesta conclusió és més pertinent encara en els supòsits, com la causa que ens ocupa, en què el recurrent empra l'incident de nul·litat per denunciar conjuntament la vulneració del dret a la jurisdicció en sentit estricte i un altre dret de l'article 10 de les característiques del dret a no patir dilacions indegudes en les resolucions judicials.

Quant al fons de la qüestió, en relació amb el dret a un judici de durada raonable, aquest Tribunal, seguint una jurisprudència consolidada del Tribunal Europeu dels Drets Humans, ha reiterat que aquest dret constitucional no incorpora en el seu contingut el deure de respectar els terminis legalment establerts per realitzar les actuacions judicials pertinents. La conculcació d'aquests terminis pot suposar una vulneració de la legislació processal corresponent, però no comporta la vulneració automàtica del dret constitucional proclamat a l'article 10.2 de la Constitució. El bé jurídic que aquest dret garanteix, com es desprèn del seu tenor literal, és que les actuacions judicials es

realitzin en una durada raonable i, per tal de precisar aquest concepte indeterminat, cal ponderar en cada cas, en essència, la durada de les diverses fases del procés, la complexitat de la qüestió enjudiciada, l'activitat desplegada pels òrgans judicials i l'activitat i actitud o comportament processal de les parts.

L'aplicació d'aquesta raó de decidir al cas aquí enjudiciat porta directament a l'atorgament de l'empara sol·licitada. En efecte, l'any i 27 dies que transcorren entre la vista oral realitzada el 22 de novembre del 2007 i el 19 de desembre del 2008 en què es dicta la sentència, sense que en l'ínterim s'hagi realitzat cap altra actuació judicial, implica unes dilacions excessives que no es poden justificar, ni per la complexitat de la qüestió enjudiciada, ni per l'activitat o actitud de les parts, ni per "la particularitat de la composició de la jurisdicció en aquest procediment" a la qual al·ludeix el Ministeri Fiscal. Si fos cert que aquesta composició fa que entre una vista oral i una sentencia, en les circumstàncies del supòsit aquí enjudiciat, porten a que calgui deixar escolar més d'un any, es posaria de manifest l'existència d'un problema estructural que caldria solucionar, però no justificaria de cap manera una dilació com la que s'ha produït en aquest cas.

Cal doncs declarar que s'ha vulnerat el dret del recurrent a un judici de durada raonable.

Ateses les circumstàncies concretes el cas enjudiciat i malgrat que en rigor el recurrent hauria d'haver valorat els danys produïts, per tal d'evitar noves dilacions, el Tribunal declara que l'Estat ha de reparar els danys que s'han produït pel funcionament anormal de l'administració de justícia, que es consideren provats i que, donades les circumstàncies del cas, i d'acord amb precedents judicials s'avaluen en 2.000,00 euros. No s'inclouen les despeses d'advocat, ja que la seva actuació no es va produir únicament per denunciar les dilacions indegudes.

DECISIÓ:

En atenció a tot el que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

Primer

Estimar parcialment el recurs d'empara i declarar que s'ha vulnerat el dret del recurrent a un judici de durada raonable.

Segon

Declarar la responsabilitat de l'Estat com a conseqüència d'un funcionament anormal de l'administració de justícia per raó de la vulneració del dret a un judici de durada raonable i acordar una indemnització al recurrent de 2.000,00 euros en concepte de reparació pel perjudici sofert.

Tercer

Publicar aquesta sentència, d'acord amb el que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal del Sr. Antoni Solanelles Mollar, al president del Tribunal Superior de Justícia, al Ministeri Fiscal i al Govern d'Andorra, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 12 d'octubre del 2009.

Carles Viver Pi-Sunyer Pierre Subra de Bieusses

President

Vicepresident

Miguel Herrero de Miñón

Didier Maus

Magistrat

Magistrat